

DAHİLDE İŞLEME REJİMİNİN FİRMALARIN FİNANSAL PERFORMANSINA ETKİSİ: DOKUMA GİYİM VE DERİ SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ

Sinan ESEN¹

Halil ŞİMDİ²

Volkan KOCABAŞ³

Özet:

Dahilde İşleme Rejimi (DİR), imalat sektöründeki işletmelerin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artırmak, pazarlarını genişletmek ve ürün çeşitliliğini artırmak için dünya piyasa fiyatlarından hammadde temin etmelerine olanak sağlayan ekonomik etkili bir gümrük rejimidir. İhracata dayalı ekonomik büyüme politikası izleyen Türkiye için kritik öneme sahip olan DİR'in, işletmelerin finansal performansına yönelik doğrudan bir amacı bulunmamaktadır. Ancak DİR'in işletmelerin finansal performansına dolaylı katkısı, uluslararası piyasalarda rekabet gücünü artırarak Türkiye'nin ekonomik büyümesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada, Borsa İstanbul'da işlem gören Dokuma, Giyim ve Deri Sektörü işletmelerinin DİR kapsamında yaptıkları ithalat ve ihracat işlemlerinin finansal performansları üzerindeki etkileri panel veri analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, Türkiye'nin makro ölçekte ekonomik politikaları ile uyumlu olarak DİR'in işletmelerin finansal performansına pozitif etki yaptığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dahilde İşleme Rejimi, Finansal Performans, Dokuma Giyim ve Deri Sektörü

Jel Kodları: C58, F40, P33, M16

¹ Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, S. yazar, sinanesen@sakarya.edu.tr

² Araş. Gör., Yalova Üniversitesi, hsimdi@sakarya.edu.tr

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gedik Üniversitesi, volkankocabas82@gmail.com

THE EFFECT OF INWARD PROCESSING REGIME ON THE FINANCIAL PERFORMANCE OF FIRMS: A CASE STUDY ON TEXTILE CLOTHING AND LEATHER INDUSTRY

Abstract:

Inward processing regime is economically influential customs implementation to increase competitiveness and product range and expand markets of firms in manufacturing sector through providing opportunity to buy raw material at world price level. In addition to this, inward processing regime which is playing vital role for Turkey that follows export-led economic growth policy has no directly impact over financial performance of firms. However, indirectly contribution of inward processing positively affects economic growth of Turkey by increasing competitiveness in international markets. This paper analyzes panel data sets in order to measure impact of export and import transactions within the frame of inward processing of firms which operates in textile, clothing and leather industries over financial performances. According to results, inward processing regime has positive effect over financial performance of firms in conformity with macro-economic policies of Turkey.

Keywords: Inward Processing Regime, Financial Performance, Textile Clothing and Leather Industry

Jel Classifications: C58, F40, P33, M16

GİRİŞ

Türkiye 1980 yılından itibaren ihracata dayalı büyüme politikası izlemek suretiyle ekonomik büyümesini sürdürebilmeyi hedeflemiştir. Bu politikanın en önemli araçlarından biri ise devletin sağladığı teşviklerdir. Teşvik uygulamalarının temelinde, gelişmekte olan ülkelerde kamunun ekonomiye müdahalesi ve ekonominin yönlendirilmesi, gelişmiş ülkelerde ise rekabet gücünün sürdürülmesi ihtiyacı yatmaktadır (Arslan, 2014:165). Teşvikler, dünyada 20. yüzyılda, ülkemizde ise 1980 sonrası serbest piyasa ekonomisi anlayışının gelişmesi ve küreselleşme ile önem kazanmış, bu nedenle serbest piyasa ekonomilerinde teşvikler kamunun en önemli düzenleme ve piyasaya müdahale araçlarından biri haline gelmiştir (Eser, 2011: 1). Teşviklerin gelişmekte olan ülkelerin yapısal özelliklerinden kaynaklanan problemler nedeniyle finansman sorunlarını azaltmak için sağlanan yardımlar olduğu da söylenebilir (Tekşen, 2010: 431). Dünya Ticaret Örgütü'ne üyeliği, Uluslararası Para Fonu düzenlemeleri ve bunun gibi sebeplerle, Türkiye'de ihracata yönelik sağlanan teşviklerin kısa vadede firmaya getiri sağlamaktan ziyade uzun vadede firmanın dış pazarlarda kalıcı büyümesine yönelik faktörleri içerdiği görülmektedir. Ancak dahilde işleme rejimi (DİR), firmalara kısa vadede avantaj sağlayabilen bir düzenleme olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda bir devlet teşviği olan DİR'in ülkenin ekonomik büyümesine ve kalkınmasına sağladığı katkıların yanında işletmelerin finansal performansına olan etkileri de önemlidir.

DİR, serbest dolaşımda olmayan eşyanın, Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde işleme faaliyetine tabi tutulmak üzere geçici ithal edilmesi ve işleme faaliyeti sonrasında elde edilen işlem görmüş ürünün yeniden ihraç edilmesi esasına dayanan ekonomik etkili bir gümrük rejimidir (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016). 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun 79-1/b bendinde belirtildiği

üzere dahilde işleme rejimi ekonomik etkili beş gümrük rejiminden biridir. Ekonomik etkiliden kasıt, eşyanın gümrük gözetim ve kontrolüne bir üretim sürecine alınarak işlenmek veya ekonomik bir faaliyetin parçası olarak gümrük işlemlerine tabi tutulmasıdır (Selen, 2015: 32).

Resmi Gazete’de yayınlanan 2005/8391 sayılı kararda dahilde işleme rejiminin amacının, imalat sektörünün dünya piyasa fiyatlarından hammadde temin etmek suretiyle; ihracatlarını artırmak, ihraç ürünlerine uluslararası pazarlarda rekabet gücü kazandırmak, ihraç pazarlarını geliştirmek ve ihraç ürünlerinin çeşitlendirilmesi olarak açıklanmıştır (Resmi Gazete, 2005). Karardan da anlaşılacağı üzere DİR’in temel amacı, mikro bazda imalat sektöründeki işletmelerin ihracatını teşvik ederken, makro bazda Türkiye’nin ekonomik büyümesine ve kalkınmasına katkı sağlamaktır.

Literatürde kısıtlı sayıda yer alan çalışmalarda, DİR’in dış ticarete olan etkileri üzerinde durulmakta ancak rejimin işletmelerin finansal performansına olan etkileri konusunda ise çok az çalışma bulunmaktadır. Türkiye ihracatının % 41’inin DİR kapsamında yapıldığı göz önüne alındığında, konunun akademik yazımda hak ettiği ilgiyi görmediği söylenebilir. Literatürde bahsi geçen eksikliği doldurmak amacıyla bu çalışma, DİR’in işletmelerin finansal performansına olan etkilerini incelemiştir.

Çalışmanın bundan sonraki akışı sırasıyla; DİR hakkında genel bilgiler, analizlerde kullanılan veriler, çalışmanın yöntemi, elde edilen ampirik bulgular ve sonuç olarak planlanmıştır.

1. DAHİLDE İŞLEME REJİMİ

Türkiye yaklaşık 800 milyar Dolar GSYİH ile dünyanın en büyük 18. ekonomisi konumundadır (World Bank, 2015). Dünyadaki hatırı sayılır sırasına rağmen Türkiye yapısal ekonomik sorunlar ile mücadele etmektedir. Bahsi geçen yapısal sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- I. Enerjide dışa bağımlı bir ülke olarak üretimi artırmak için daha fazla enerji ithalatının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.
- II. İhracatını artırabilmesi için daha fazla hammadde ve ara malı ithal etmesi gerekmektedir.
- III. Katma değeri yüksek ürünlerin toplam ihracat içindeki payı % 3,5 – 4 arasındadır. Buna göre Türkiye’de ihracatı yapılan ürünlerin ortalama kilogram fiyatı 1,50 dolardır. Aynı değer, Güney Kore’de 3,0 Japonya’da 3,5 dolardır (Erk, 2015:121).
- IV. Türkiye genç nüfusa sahiptir. Her yıl istihdam piyasasına yeni katılan yüksek oranda genç nüfus olduğundan, mevcut işsizlik oranının artmaması için düzenli olarak ekonomik büyümeye ihtiyacı vardır.

1980 sonrası alınan ihracata dayalı büyüme politikası hali hazırda devam etmekte ve ihracatını daha da artırabilmesi için politika yapıcılar yeni yollar aramaktadır. Bahsi geçen yapısal sorunların aşılması ve daha güçlü bir ekonomiye geçmek amacıyla özellikle ihracatın teşvik edilmesi kritik önem arz etmektedir. DİR tam bu noktada Türk ihracatçısının üretiminde ithal girdi maliyetlerini düşürerek ihracat pazarlarında satışlarını artırmasını amaçlamaktadır.

Dahilde işleme rejimine ilişkin kurallar 04.11.1999 tarih ve 23866 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve 27.01.2005 tarih ve 25709 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 2005/8391 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenmiştir. Buna göre DİR, ithal edilen eşyanın hammadde ve ara malı olması ve ithal edilen eşyanın işlenmiş ürün içinde ihraç edilmesi olmak üzere iki önemli şartın sağlanmasını gerektirmektedir (Selen, 2015:86). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere DİR kapsamında ithal edilen eşya tekrardan ihraç edilmelidir.

Ayrıca DİR'e konu olan eşyanın serbest dolaşımında olmayan⁴ yani Türk menşeli olmayan ya da Türk menşeli olmasa da serbest dolaşıma giriş rejimi uygulanmak suretiyle millileştirilmemiş eşya olması gerekmektedir. Gerek 4458 sayılı kanunda gerek 2005/8391 sayılı kararda, DİR kapsamında eşyanın gümrük vergilerinden muaf olarak ithal edileceği ve devletin; dumping, standardizasyon, kota veya sübvansiyon gibi ticari açıdan önlem aldığı korunma politikalarının uygulanmayacağı belirtilmektedir.

DİR kapsamında yapılan ithalatlarda vergilere ilişkin süreç iki farklı şekilde yürütülür. Bunlar, şartlı muafiyet ve geri ödeme sistemidir. Şartlı muafiyet sistemi, ihracı taahhüt edilen işlem görmüş ürünlerin üretimi için gerekli olan hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ile ambalaj ve işletme malzemelerinin, bedelli veya bedelsiz olarak ticaret politikası önlemlerine tabi olmaksızın, ithali esnasında alınması gereken her türlü vergi teminata bağlanmak kaydıyla gümrüksüz olarak ithal edilebilmesidir (Kaya, 2013: 157). Geri ödeme sisteminde ise DİR kapsamında yapılan ithalat esnasında gümrük vergileri önce tahsil edilir. İthalat esnasında vergilerin tahsilinden sonraki süreç, 4458 sayılı kanunun 108-2. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır: *“Serbest dolaşımında bulunan eşyanın işlem görmüş ürünlerin üretiminde kullanılmasından sonra Türkiye Gümrük Bölgesinden ihraç edilmesi halinde, bu eşyanın serbest dolaşıma girişi esnasında tahsil edilmiş olan ithalat vergileri, dahilde işleme rejimi kapsamında geri verilir”* (4458 Sayılı G.K.,1999: 7708).

DİR'in ekonomiye makro ve mikro bazda beklenen olumlu etkileri bulunmaktadır. Makro bazda etkileri ülkenin; dış ticaretinin, istihdamının, döviz gelirlerinin, sanayide kapasite kullanım oranlarının artması ve ekonomik büyümenin sağlanması şeklinde sınıflandırılabilir. Mikro bazda etkiler ise 2005/8391 sayılı Rejim Kararı'nda (R.G. 2005/8391) belirtilen amaçlar doğrultusunda; işletmelerin üretim maliyetlerinin düşürülerek; satış hacimlerinin artırılması, işletmenin sürdürülebilir büyümesinin sağlanması ve pazar risklerinin minimize edilmesi olarak sınıflandırılması mümkündür. Selen (2005: 203) DİR'in mikro bazlı etkilerine yönelik olarak işletmelerin sermayesini genişletici, fiyat rekabeti üstünlüğü sağlayıcı ve atıl kapasite kullanımını azaltıcı etkisine vurgu yapmıştır.

Türkiye gümrük bölgesinde yerleşik firmalar tarafından, dahilde işleme izin belgesi (DİİB) almak için elektronik ortamda Ekonomi Bakanlığı'na, dahilde işleme izni (Dİİ) almak için ilgili gümrük idaresine müracaat edilmesi gerekmektedir (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016). Buna göre DİR'i, bakanlıktan izin belgesi alan ve bu belge ile gümrük idaresine başvuru yapan işletmeler kullanabilmektedir. İşletmeler izin kapsamında öngördükleri ihracat ve ithalat değerlerini gümrük idaresine bildirmektedir. Daha sonra yıl içinde başlangıçta taahhüt ettikleri ihracat ve ithalat değerine göre dış ticaret faaliyetlerini yürütmektedir. DİR kapsamında fiili olarak gerçekleştirdikleri ihracat ve ithalat tutarlarının toplamı Ekonomi Bakanlığı tarafından gerçekleşen değerler olarak yayınlanmaktadır.

DİR'in Türkiye ekonomisinde ve özellikle dış ticaret hacminde oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Buna göre son on yılda DİR kapsamında yapılan ihracat verileri Tablo 1'de görülmektedir.

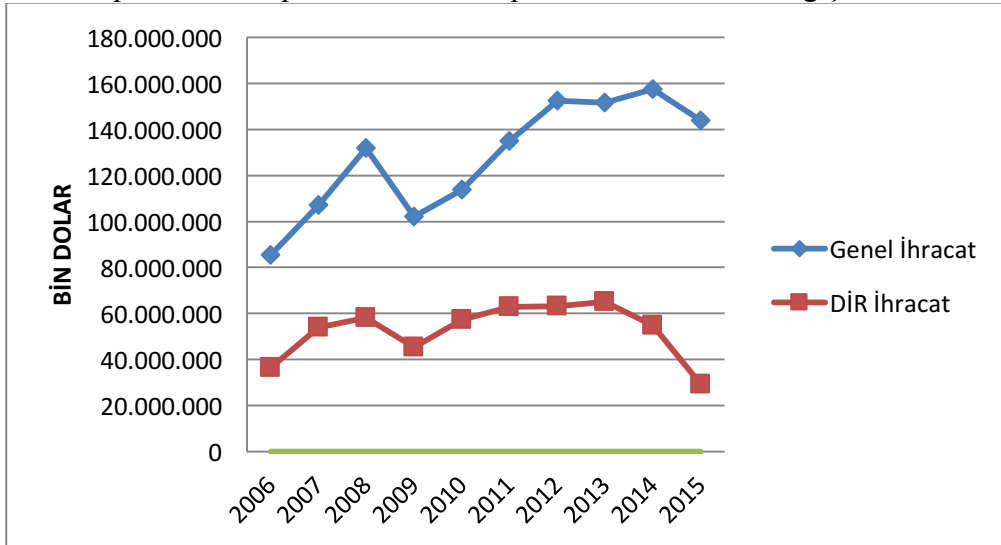
⁴ Serbest dolaşımında olmama şartının istisnası dahilde işleme rejimi çerçevesinde eşdeğer eşya kullanımındır. Çalışmanın konusu ile ilgili olmadığı için ayrıntılı bilgi verilmemiştir.

Tablo 1. DİR Çerçevesinde İhracat Verileri (USD Dolar)

Belge Yılı	Öngörülen İhracat	Gerçekleşen İhracat	Gerçekleşme Oranı
2006	36.040.880.202	36.441.162.331	%101,11
2007	50.074.085.586	53.827.254.169	%107,50
2008	60.529.494.132	58.213.257.904	%96,17
2009	47.001.348.296	45.382.897.239	%96,56
2010	56.571.545.739	57.207.490.754	%101,12
2011	62.902.012.461	62.743.426.091	%99,75
2012	64.140.463.623	63.238.309.966	%98,59
2013	66.203.751.453	64.968.078.840	%98,13
2014	63.063.380.541	54.809.626.333	%86,91
2015	53.613.246.263	29.204.082.540	%54,47
Toplam	560.360.874.219	529.301.735.519	%94,03

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı⁵ (2016)

Tablo 1’deki verilere göre 2006 – 2015 yılları arasında DİR kapsamında 529 milyar dolar ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ihracatın toplam ihracata göre değişimi Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1. DİR Kapsamında Yapılan İhracatın Toplam İhracata Göre Değişimi

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (2016)

10 yıllık verilerin ortalaması alındığında dahilde işleme rejimi çerçevesinde yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payının %41,05 olduğu görülmektedir. İhracatımız içindeki payı dikkate alındığında DİR’in Türkiye ekonomisi içindeki önemi anlaşılmaktadır.

Benzer şekilde DİR kapsamında yapılan ithalatın geçtiğimiz on yıla ait verileri Tablo 2’de yer almaktadır.

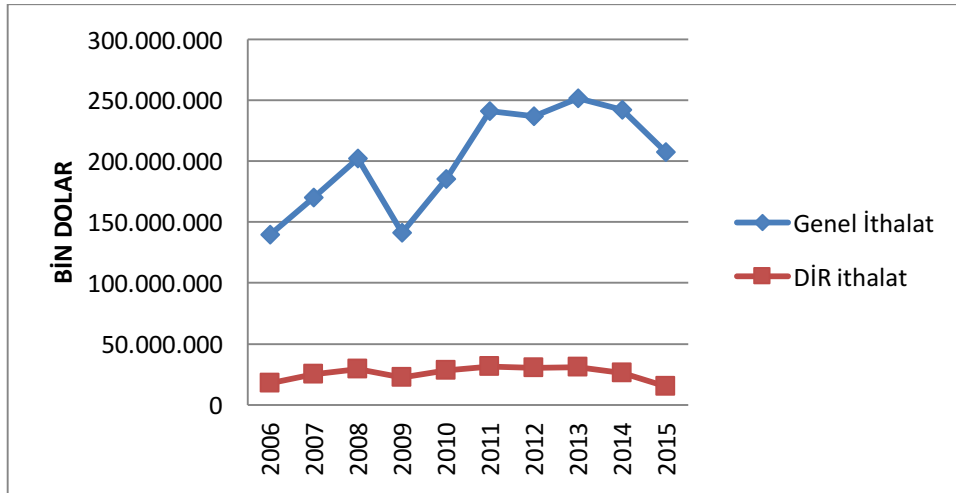
⁵ Bu çalışmada Ekonomi Bakanlığı’na ait tüm veriler, Ekonomi Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği’nden, Bilgi Edinme Yasası çerçevesinde alınan, 26912 sayılı cevap ekinde elde edilmiştir

Tablo 2. DİR Çerçevesinde İthalat Verileri (USD Dolar)

Belge Yılı	Öngörülen İthalat	Gerçekleşen İthalat	Gerçekleşme Oranı
2006	23.675.534.244	17.965.542.875	%75,88
2007	31.861.650.726	25.346.613.522	%79,55
2008	37.461.962.071	29.247.494.388	%78,07
2009	27.682.902.602	22.351.163.490	%80,74
2010	33.364.204.983	28.124.903.359	%84,30
2011	37.706.447.209	31.193.411.564	%82,73
2012	37.963.824.584	30.405.545.224	%80,09
2013	37.716.338.887	30.646.657.823	%81,26
2014	35.295.267.778	25.447.141.114	%72,10
2015	30.158.660.179	14.879.077.448	%49,34
Toplam	362.900.110.850	256.457.321.613	%76,40

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (2016)

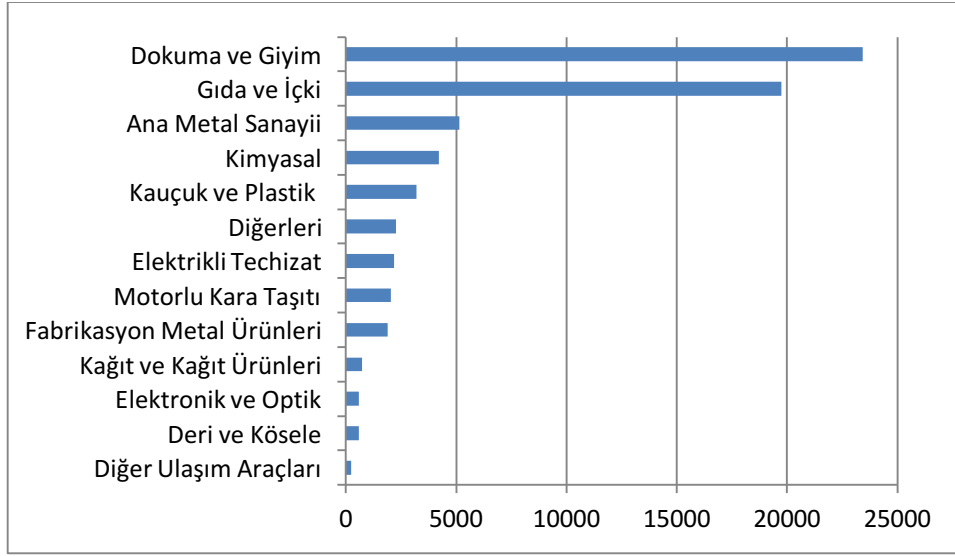
Son on yılda DİR kapsamında yapılan ithalatın toplamı 256 milyar dolardır. Bu tutar on yıllık süreçte yapılan toplam ithalatın %12,72'sine tekabül etmektedir. DİR kapsamında yapılan toplam ihracat verisi ile karşılaştırıldığında rejim, ülke ekonomisine yaklaşık 273 milyar dolar dış ticaret fazlası sağlamıştır. Şekil 2'de DİR kapsamında yapılan ithalatın toplam ithalata göre değişimine bakıldığında, birbirlerinden bağımsız hareket eden iki değişken oldukları görülmektedir.

Şekil 2. DİR Kapsamında Yapılan İthalatın Toplam İthalata Göre Değişimi

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (2016)

Türkiye'de DİR kapsamında yapılan dış ticareti sektörel bazda incelediğimizde konuya iki açıdan yaklaşılması gerekmektedir. Birincisi işletmelere DİR kapsamında verilen izin belgesi sayısı, ikincisi DİR kapsamında yapılan dış ticaret hacmidir. İlk yaklaşıma göre Türkiye'de sektörel bazda 2006-2015 yılları arasında verilen DİR izin belge sayıları Şekil 3'de görülmektedir.

Şekil 3. Sektörel Bazda DİR Kapsamında Verilen Belge Sayısı

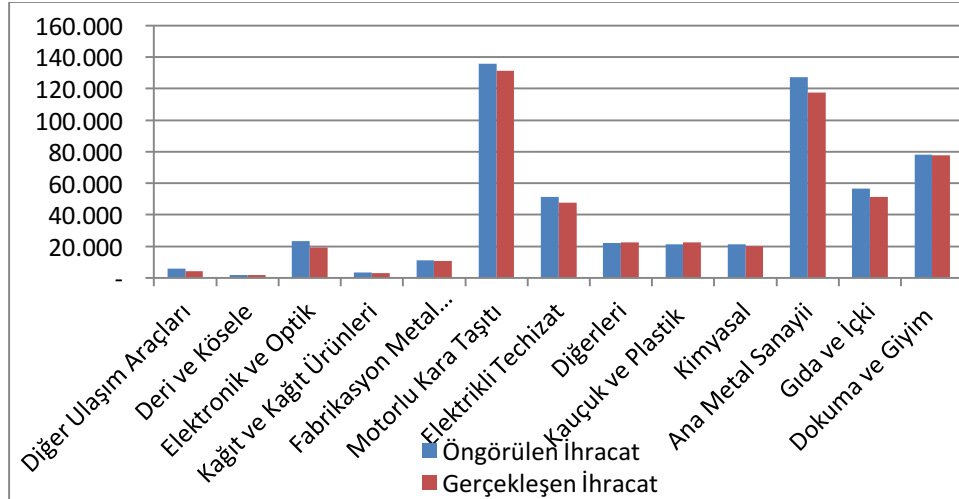

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (2016)

Şekil 3’de yer alan verilere göre Türkiye’de Dokuma ve Giyim Sektörü DİR kapsamında en fazla izin belgesi alan sektördür. Gıda ve İçki sektörü ikinci, Ana Metal Sanayii üçüncü sırada yer almaktadır.

İkinci yaklaşım göz önüne alınarak DİR kapsamında yapılan dış ticaret hacmine bakıldığında ihracat ve ithalat verilerine göre iki farklı veri bulunmaktadır. Sektörel bazda DİR kapsamında 2006-2015 yılları arasında yapılan ihracat hacminin görünümü Şekil 4’de yer almaktadır.

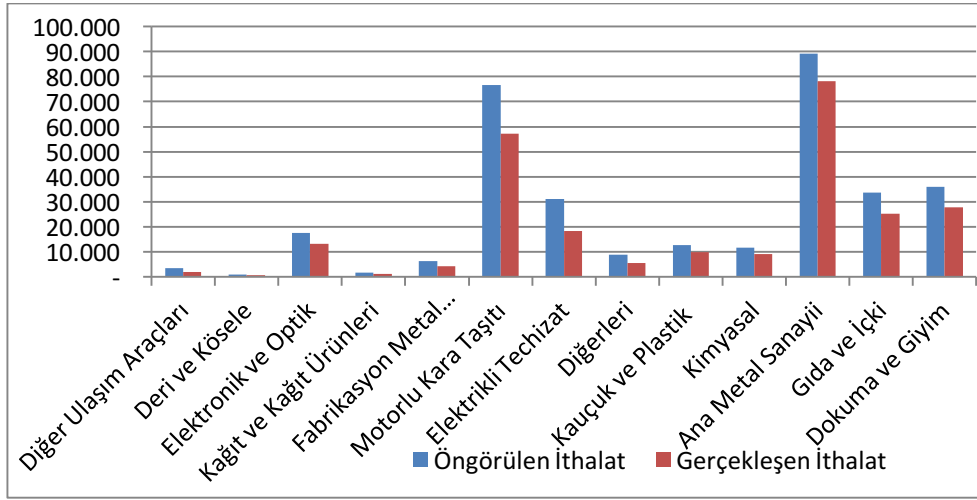
Şekil 4. Sektörel Bazda DİR Kapsamında Öngörülen ve Gerçekleşen İhracat

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (2016)

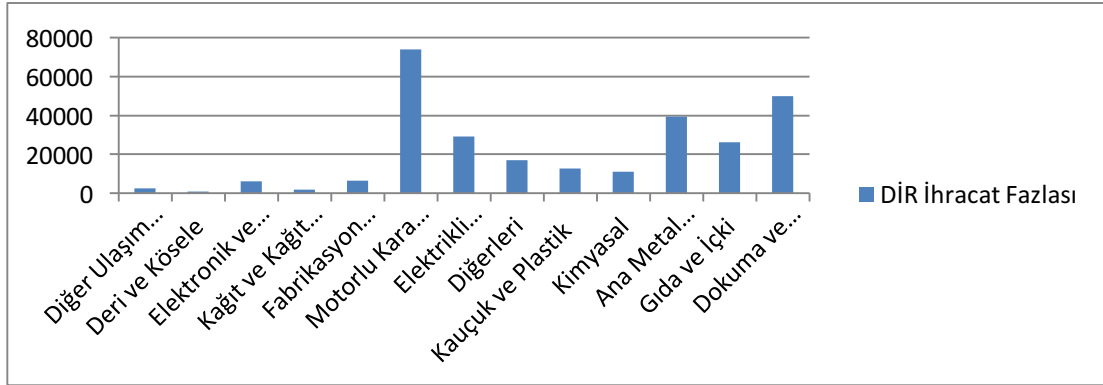
DİR izin belge sayılarına göre sekizinci sırada yer alan Motorlu Kara Taşıtı Sektörü, DİR kapsamında yapılan ihracat hacmi verilerine göre ilk sırada yer almaktadır. Belge sayısına göre ilk sırada yer alan Dokuma ve Giyim Sektörü ihracat hacmi sıralamasında üçüncü sırada yer almaktadır.

DİR kapsamında 2006-2015 yılları arasında yapılan ithalat hacminin sektörel bazda görünümü Şekil 5’de yer almaktadır.

Şekil 5. Sektörel Bazda DİR Kapsamında Öngörülen ve Gerçekleşen İthalat

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (2016)

DİR kapsamında yapılan ithalat sektörel bazda incelendiğinde Ana Metal Sanayii en yüksek ithalat hacmine sahiptir. İkinci sırada Motorlu Kara Taşıtı, üçüncü sırada Dokuma ve Giyim Sektörü bulunmaktadır. Dolayısıyla gerek izin belge sayısı gerek dış ticaret hacimlerine birlikte bakıldığında Dokuma ve Giyim, Ana Metal Sanayii ve Motorlu Kara Taşıtları en fazla işlemin yapıldığı sektörlerdir. Ayrıca 2006-2015 yılları arasındaki 10 yıllık süreçte DİR kapsamında sağlanan ihracat fazlasının sektörler göre dağılımı Şekil 6'da görülmektedir.

Şekil 6. Sektörel Bazda DİR Kapsamında İhracat Fazlası

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (2016)

Buna göre DİR çerçevesinde sırasıyla; Motorlu Kara Taşıtları, Dokuma ve Giyim ve Ana Metal Sanayii Türkiye ekonomisine en fazla döviz girdisi sağlayan sektörler olmuştur.

Literatürde DİR'in makro bazda etkileri konusunda kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Cebeci ve Yılmaz (2013: 223), DİR'in dış ticaret açığını azalttığı ve ekonomik katma değer yarattığı sonucuna varmıştır. Bu çalışmanın aksine Eryüzlü (2013: 67) Türkiye'de ihracatın artmasının cari açığı artırdığını ve bunun sebebinin DİR uygulamaları olduğunu öne sürmüştür. Takım ve Ersungur (2010: 303) DİR'in ihracatı artırırken ithalatı da artırdığını, Türkiye'nin ihracatında katma değeri yüksek ürünler üretilmediği hususunda eleştiri yöneltmektedir.

DİR'in işletmelere olan etkileri konusunda da sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Saygılı ve diğ. (2010) Türkiye imalat sanayiinde ithal girdi kullanımını artıran nedenleri araştırdıkları çalışmalarında büyük ölçekli 145 firmaya anket uygulamışlardır. Yapılan analizlerde birçok

firmanın kar marjı üzerinde baskı yaratan unsurlardan birinin DİR olduğu öne sürülmüştür. Ayrıca anket yapılan firmaların, DİR'in ithalatı özendirdiği ve uygulamanın istismar edildiği konusunda hemfikir oldukları belirtilmiştir. Sayılğan ve Şenol (2010: 49) DİR'in, işletmelerin dünya pazarlarında rekabet edebilme kabiliyetini artırdığını öne sürmüştür. Ersungur ve Noyan Yalman (2009:95) DİR'in en fazla yararlanan teşviklerden biri olduğunu ifade etmiştir.

2. VERİ, YÖNTEM VE AMPİRİK BULGULAR

Bu çalışmada; Borsa İstanbul'da işlem gören, Dokuma Giyim ve Deri Sektörü'nde yer alan işletmelerin, DİR kapsamında yaptıkları ihracat ve ithalat yoğunluğunun, işletmelerin finansal performansına olan etkisi, panel veri analizi kullanılarak ölçülmüştür. Türkiye'de sektörel bazda bakıldığında, gerek izin belge sayısı gerek DİR kapsamında yapılan dış ticaret hacmi ve ülke ekonomisine sağladığı döviz girdisi bakımından Dokuma ve Giyim Sektörü ilk sıralarda yer almaktadır. Ayrıca deri sektöründe yer alıp giyim eşyası üreten işletmelerin de varlığını göz önüne alınarak çalışmanın örnekleme Dokuma Giyim ve Deri Sektörü olarak belirlenmiştir. Veri kısıtı sebebiyle sektördeki tüm işletmeler analizlere dahil edilememiştir. 2009-2014⁶ yıllarını kapsayan altı yıllık süreçte; Borsa İstanbul'da işlem gören, aralıksız olarak dahilde işleme izni alan ve rejim çerçevesinde ihracat ve ithalat yapan dokuz işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin isimleri ve Borsa İstanbul'da işlem gördükleri hisse kodları şu şekildedir: Akın Tekstil A.Ş. (ATEKS), Bossa Ticaret ve Sanayi İşletmeleri A.Ş. (BOSSA), Desa Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (DESA), Karsu Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. (KRTEK), Kordsa Global Endüstriyel İplik ve Kord Bezi Sanayi ve Ticaret A.Ş. (KORDS), Lüks Kadife Ticaret ve Sanayi A.Ş. (LUKSK), Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. (MNDRS), Söktaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. (SKTAS) ve Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş. (YUNSA).

İşletmelerin finansal performans ölçütü olarak yedi finansal oran kullanılmıştır. Bu oranlar ve hesaplanma yöntemleri şu şekildedir:

$$\text{Varlıkların Karlılığı (ROA1)} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Toplam Aktifler}} \quad (1)$$

$$\text{Ekonomik Rantabilite (ROA2)} = \frac{\text{FVÖK}}{\text{Toplam Kaynaklar}} \quad (2)$$

$$\text{Mali Rantabilite1 (ROE1)} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Öz Sermaye}} \quad (3)$$

$$\text{Mali Rantabilite2 (ROE2)} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Ortalama Öz Sermaye}} \quad (4)$$

$$\text{Net Kar Marjı (NKM)} = \frac{\text{Net Dönem Karı}}{\text{Net Satışlar}} \quad (5)$$

$$\text{Esas Faaliyet Kar Marjı (EFKM)} = \frac{\text{Esas Faaliyet Karı}}{\text{Net Satışlar}} \quad (6)$$

$$\text{Brüt Kar Marjı (BKM)} = \frac{\text{Brüt Dönem Karı}}{\text{Net Satışlar}} \quad (7)$$

İşletmelerin dahilde işleme rejimi çerçevesinde yapmış oldukları ihracat ve ithalatın yoğunluğu hesaplanırken, Ekonomi Bakanlığı'ndan almış oldukları dahilde işleme izin belgesinde yer alan

⁶ Çalışmanın analizlerinin yapıldığı dönemde işletmelerin 2015 yılına ait finansal tablolarının tümü henüz açıklanmadığı için 2009-2014 yılları arasındaki veriler kullanılmıştır.

öngörülen ihracat ve öngörülen ithalat verileri kullanılmıştır. Bu noktada işletmelerin öngörülen ihracat ve ithalat verilerinin kullanılmasının sebebi, mali tablolarında DİR kapsamında yapılan ihracat ve ithalat verilerinin olmamasıdır. Ancak gerçekleşen ihracat ve ithalat değerlerinin, öngörülen ihracat ve ithalat değerleri içindeki payının yüksek olmasından dolayı⁷ analizlerin sonuçlarını değiştirmeyeceği düşünülmüştür. Buna göre DİR kapsamında ihracat ve ithalat marjları şu şekilde hesaplanmıştır:

$$DİR \text{ İhracat Marjı } (DİRİHR) = \frac{\text{Öngörülen İhracat}}{\text{İşletmenin Net Satışları}} \quad (8)$$

$$DİR \text{ İthalat Marjı } (DİRİTH) = \frac{\text{Öngörülen İthalat}}{\text{İşletmenin Satışlarının Maliyeti}} \quad (9)$$

Regresyon modelinde yer alan değişkenlerin tanımları aşağıdaki gibidir:

ROA_{1it} : *i* firmasının *t* yılındaki net karının toplam aktiflere oranı.

ROA_{2it} : *i* firmasının *t* yılındaki faiz ve vergi öncesi karının toplam kaynaklara oranı.

ROE_{1it} : *i* firmasının *t* yılındaki net karının öz sermayeye oranı.

ROE_{2it} : *i* firmasının *t* yılındaki net karının ortalama öz sermayeye oranı.

NKM_{it} : *i* firmasının *t* yılındaki net dönem karının net satışlara oranı.

EFKM_{it} : *i* firmasının *t* yılındaki esas faaliyet karının net satışlara oranı.

BKM_{it} : *i* firmasının *t* yılındaki brüt dönem karının net satışlara oranı.

DİRİHR_{it} : *i* firmasının *t* yılındaki dahilde işleme rejimi kapsamında ihracat marjı.

DİRİTH_{it} : *i* firmasının *t* yılındaki dahilde işleme rejimi kapsamında ithalat marjı.

Yukarıdaki oranlardan finansal performansı ölçen oranların bağımlı değişken olduğu ve DİR ihracat marjının açıklayıcı değişken olduğu regresyon modelleri şu şekildedir:

$$ROA1_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİHR_{it} + \epsilon_{it}$$

$$ROA2_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİHR_{it} + \epsilon_{it}$$

$$ROE1_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİHR_{it} + \epsilon_{it}$$

$$ROE2_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİHR_{it} + \epsilon_{it}$$

$$NKM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİHR_{it} + \epsilon_{it}$$

$$EFKM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİHR_{it} + \epsilon_{it}$$

$$BKM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİHR_{it} + \epsilon_{it}$$

DİR ithalat marjının finansal performansı ölçen oranların üzerindeki etki regresyonları ise şu şekildedir:

$$ROA1_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİTH_{it} + \epsilon_{it}$$

$$ROA2_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİTH_{it} + \epsilon_{it}$$

$$ROE1_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİTH_{it} + \epsilon_{it}$$

$$ROE2_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİTH_{it} + \epsilon_{it}$$

⁷ Dokuma ve Giyim Sektöründe 2006-2015 yılları arasındaki verilere göre gerçekleşen ihracat değerinin öngörülen ihracat değeri içindeki payı %99.20, gerçekleşen ithalat değerinin öngörülen ithalat değeri içindeki payı %77.34 olarak bulunmuştur.

$$NKM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$EFKM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$BKM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 * DİRİTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

Regresyon modellerini tahmin ederken ilk olarak uygun modele karar vermek gerekmektedir. Verilerin kısa dönemli olması sebebiyle klasik yöntem olan havuzlanmış en küçük kareler yönteminin analiz için kullanılması olası olsa da bunu sınamak için Breusch-Pagan'ın (1980) bireysel heterojenliğinin sınıdığı Lagrange Çarpanı (LM) testine bakılmalıdır. Bu testin hipotezi; $H_0: \sigma_\mu^2 = 0$ olarak rassal birim etkilerinin varyansının sıfır olmasıdır.

Ayrıca LM test istatistiği de aşağıdaki gibidir:

$$LM = \frac{NT}{2(T-1)} \left[\frac{\sum_{i=1}^n (\sum_{t=1}^T u)^2}{\sum_{i=1}^n \sum_{t=1}^T u^2} - 1 \right]^2 \quad (10)$$

Model içerisinde bulunan “u”, havuzlanmış en küçük kareler modelinin tahmininden elde edilen kalıntıları göstermektedir. Eğer test sonucunda çıkan ki-kare skoru ile H_0 hipotezi reddedilemezse birim etkilerinin olduğu ve bu nedenle klasik model üzerinden regresyonun tahmin edilmesi sonucuna ulaşılır (Tatoğlu, 2013: 173).

Diğer taraftan panel veri analizlerinde birim boyutunun olması sebebiyle heteroskedasiteye (değişen varyans), hata terimindeki birim etkilerinin anlamlı olup olmaması açısından otokorelasyona ve hata terimlerinin birimlere göre bağımsızlığını göstermek için birimler arası korelasyona bakılmalıdır.

Regresyonları uygun modelle tahmin etmek için LM test sonuçlarına bakılması gerekmektedir. Çalışmada yer alan regresyonların LM test sonuçları Tablo 3’de verilmiştir

Tablo 3. LM Test Sonuçları

Regresyon Modeli	x^2	Olasılık Değeri
ROA1- DİRİHR	0.02	0.439
ROA1- DİRİTH	0.06	0.4071
ROA2- DİRİHR	0.76	0.807
ROA2- DİRİTH	1.16	0.8598
ROE1- DİRİHR	1.83	0.089**
ROE1 - DİRİTH	0.56	0.2281
ROE2 - DİRİHR	1.44	0.1153
ROE2 - DİRİTH	0.33	0.2819
NKM - DİRİHR	0.04	0.4175
NKM - DİRİTH	0.07	0.3938
EFKM- DİRİHR	0.88	0.8262
EFKM- DİRİTH	1.99	0.921
BKM - DİRİHR	31.54	0.000*
BKM - DİRİTH	32.54	0.000*

Not: * ve ** sırasıyla %1 ve %10 seviyelerinde istatistiksel açıdan analizin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Yapılan analiz sonucunda ROE1-DİRİHR, BKM-DİRİHR ve BKM-DİRİTH regresyonlarının rassal model ile diğer regresyonların ise klasik model ile tahmin edilmesinin uygun olacağına

karar verilmiştir. Klasik model tahmininden önce ise regresyonda heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyonun olup olmadığına bakılacaktır. Bunlardan birinin ya da birkaçının varlığı halinde uygun dirençli tahminciler ile regresyon modeli tahmin edilecektir.

Breusch-Pagan (1980) ve Cook-Weisberg (1983) testi ile klasik modelin en küçük kareler yöntemi ile kalıntıları elde edilmekte ve sonra hata terimleri yeni bir regresyon modeli ile tahmin edilmektedir. Bu yeni regresyon modeli ile “ H_0 : Heteroskedasite yoktur” hipotezi test edilmektedir. Panel veri modellerinde regresyonun hata teriminin hem birim içerisinde hem de birimlere göre eş varyanslı olduğu kabul edilir. Panel veri analizinde bulunan birim boyutu sebebiyle heteroskedasite genellikle karşılaşılan bir durumdur (Tatoğlu, 2013:199). Diğer taraftan birimler arası korelasyon için kalıntıların gecikmeli değerlerinin yeni bir regresyon modelinde bağımsız değişken olması şeklinde tahmin edilmesinin sonucunda elde edilen t testi ile ρ (rho)’nun anlamlı olup olmadığına bakılmaktadır. Eğer ρ anlamlı ise otokorelasyonun bulunduğu sonucuna ulaşılır. Birimler arası korelasyon için de Pesaran’ın (2004) testi (CD) kullanılarak “ H_0 : Birimler arası korelasyon yoktur.” hipotezi sınanacaktır. CD testi için istatistiksel model şu şekildedir:

$$CD = \sqrt{\frac{2T}{N(N-1)}} \left(\sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{p}_{ij} \right) \quad (11)$$

CD testi dengeli panelde $N > T$ durumunda LM testine göre daha etkindir. Diğer taraftan rassal model ile tahmin edilecek olan modellerde ise klasik modelden farklı olarak heteroskedasite Levene (1960) ile Brown ve Forsythe (1974) testleri uygulanmaktadır. Levene istatistiği aşağıda verilmiştir:

$$W_0 = \frac{\frac{\sum_i n_i (\bar{z}_i - \bar{z})^2}{(g-1)}}{\frac{\sum_i \sum_j (z_{ij} - \bar{z}_i)^2}{\sum_i (n_i - 1)}} \quad (12)$$

ve

$$\bar{z}_i = \frac{\sum z_{ij}}{n_i} \quad \text{ve} \quad \bar{z} = \frac{\sum \sum z_{ij}}{\sum n_i} \quad (13)$$

Brown ve Forsythe W_0 istatistiğine ek olarak \bar{X}_i yerine X_{ij} ’nin i. birim birim medyanı (W_{50}) ile \bar{X}_i yerine X_{ij} ’nin i. birim %10 kırılmış ortalamasını alarak (W_{10}) testlerini önermişlerdir. (Tatoğlu, 2013).

Regresyon modellerinin heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyonun varlığına ilişkin yapılan analizlerin sonucu Tablo 4’de verilmiştir.

TABLO 4. Modellerin Heteroskedasite, Otokorelasyon ve Birimler Arası Korelasyon Testleri

Regresyon Modeli	Heteroskedasite	Otokorelasyon	CD
ROA1-DİRİHR	2.21 (0.137)	0.39 (0.534)	4.697 (0.000)*
ROA1-DİRİTH	1.79 (0.1805)	0.44 (0.5078)	4.962 (0.000)*
ROA2-DİRİHR	0.79 (0.373)	0.12 (0.7255)	4.546 (0.000)*
ROA2-DİRİTH	0.83 (0.3632)	0.23 (0.6346)	4.397 (0.000)*
ROE1-DİRİTH	1.84 (0.1752)	9.36 (0.0022)*	4.808 (0.000)*
ROE2-DİRİHR	0.08 (0.7795)	7.18 (0.0074) *	4.147 (0.000)*
ROE2-DİRİTH	0.54 (0.463)	6.42 (0.0113)	4.784 (0.000)*
NKM- DİRİHR	2.26 (0.133)	0.03 (0.8575)	3.962 (0.0001)*
NKM- DİRİTH	9.88 (0.0017)*	0.02 (0.8827)	4.233 (0.000)*
EFKM-DİRİHR	2.64 (0.104)	0.41 (0.519)	4.026 (0.000)*
EFKM-DİRİTH	9.97 (0.0016)	1.01 (0.3157)	4.861 (0.000)*
ROE1-DİRİHR	W ₀ =0.217 W ₅₀ =0.492 W ₁₀ =0.217	9.36 (0.0022)*	4.126 (0.000)*
BKM-DİRİHR	W₀=0.00022* W₅₀=0.0029* W₁₀=0.00022*	31.54 (0.000)*	6.573 (0.000)*
BKM-DİRİTH	W ₀ =0.217 W ₅₀ =0.492 W ₁₀ =0.217	32.54 (0.000)*	6.554 (0.000)*

Not: *, %1 seviyesinde istatistiksel açıdan analizin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Test sonuçlarına göre bütün modellerde birimler arası korelasyon ilişkisi çıkmıştır. Diğer taraftan ROE1-DİRİTH ve ROE2-DİRİHR regresyonlarında birimler arası korelasyon ilişkisine ek olarak otokorelasyon da bulunmuştur. Ayrıca rassal model regresyonlarından ROE1-DİRİHR ile BKM-DİRİTH otokorelasyonun yanında birimler arası korelasyon varken BKM-DİRİHR regresyonu heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyona sahiptir.

Yapılacak olan regresyon modellerinde heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon durumları dikkate alınarak uygun dirençli tahminciler ile modeller tahmin edilmelidir. Uygun dirençli tahminciler ile yapılan regresyon modelleri Tablo 5’de verilmiştir:

Tablo 5. Uygun Dirençli Tahminciler ile Yapılan Regresyon Modelleri ve Sonuçları

Regresyon Modeli	Katsayı	t-istatistiği	Olasılık
ROA1 - DİRİHR	0.147	2.66	0.029**
Sabit	-0.0216	-1.27	0.241
ROA1 - DİRİTH	0.146	2.02	0.078***
Sabit	-0.0052	-0.38	0.717
ROA2 - DİRİHR	0.154	2.36	0.046**
Sabit	0.052	3.58	0.007
ROA2 - DİRİTH	0.176	1.84	0.104
Sabit	0.66	9.16	0.000
ROE1 - DİRİTH	0.4536	2.4	0.02**
Sabit	-0.046	-1.32	0.193
ROE2 - DİRİHR	0.3468	2.81	0.007*
Sabit	-0.063	-1.82	0.074
ROE2 - DİRİTH	0.458	2.42	0.019**
Sabit	-0.039	-1.18	0.242
NKM - DİRİHR	0.22	1.74	0.12
Sabit	-0.0329	-0.87	0.412
NKM - DİRİTH	0.135	1.04	0.303
Sabit	0.00331	0.1	0.92
EFKM - DİRİHR	0.139	1.11	0.299
Sabit	0.0333	0.94	0.374
EFKM - DİRİTH	0.1396	1.48	0.145
Sabit	0.033	1.43	0.16
ROE1 - DİRİHR	0.333	3.56	0.016**
Sabit	-0.0675	-1.85	0.123
BKM - DİRİHR	-0.0457	-1.63	0.164
Sabit	0.223	25.51	0.000
BKM- DİRİTH	0.066	0.89	0.374
Sabit	0.204	6.29	0.000

Not: *, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde istatistiksel açıdan analizin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Uygun dirençli tahmincilerin yardımıyla tahmin edilen regresyon modellerinin sonucunda DİRİHR'nin ROA1, ROA2, ROE1 ve ROE2 üzerinde istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Buna ek olarak DİRİTH'nin de ROA1, ROE1 ve ROE2 üzerinde istatistiki olarak anlamlı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna göre DİRİHR'deki %1 puanlık artış ROA1'i %0,147 puan, ROA2'yi %0,154 puan ROE1'i %0,333 puan ve ROE2'yi %0,346 puan artırmaktadır. Diğer taraftan DİRİTH'deki %1 puanlık artış ROA1'i %0,146 puan, ROE1'i %0,453 ve ROE2'yi de %0,458 puan artırmaktadır.

SONUÇ

Dahilde işleme rejimi, Türkiye'nin ihracata dayalı ekonomik büyüme politikası çerçevesinde, imalat sektöründeki işletmelerin dünya piyasalarından ucuz hammadde ve yarı mamul satın alması suretiyle ihraç pazarlarında rekabet üstünlüğü, satış artışı, pazar ve ürün çeşitlendirmesi yapmalarına olanak sağlayan ekonomik etkili bir gümrük rejimidir. Politika yapımcıların makro ölçekli planlarının bir parçası olarak DİR, Türkiye'nin ekonomik büyümesini sürdürülebilir kılmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda literatürde DİR ile dış ticaret ilişkisine dayanan çalışmalar bulunmakta iken rejimin uygulayıcı işletmeler üzerindeki faaliyet performansına ve özelinde finansal performansına etkisini inceleyen çok az çalışmanın bulunması bu çalışmanın temel motivasyonunu oluşturmaktadır. DİR kapsamında verilen izin belge sayısı ve yapılan ticaret hacmi gözetildiğinde en üst sıralarda yer alan Dokuma Giyim ve Deri Sektörü'nde faaliyet gösteren işletmelerin analiz edildiği bu çalışmada, DİR kapsamında yapılan ihracatın; varlıkların karlılığı, ekonomik rantabilite ve mali rantabilite üzerinde pozitif etkisi olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, DİR çerçevesinde yapılan ithalatın işletmelerin varlıklarının karlılığı ve mali rantabilite üzerinde pozitif etkisi olduğu ancak ekonomik rantabilite üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür.

DİR kapsamında yapılan ihracat ve ithalat işlemlerinin finansal performans üzerindeki etkileri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde temel farkın ekonomik rantabilite olduğu görülmektedir. Buna göre DİR kapsamında yapılan ihracat %1 arttığında ekonomik rantabilite % 0,154 puan artarken, DİR kapsamında yapılan ithalatın ekonomik rantabilite üzerinde etkisi bulunamamıştır. DİR kapsamında yapılan ihracat ve ithalat işlemlerinin Net Kar/Toplam Aktifler üzerinde etkili olduğu düşünüldüğünde, aradaki temel farkın, ithalat işlemlerinin faiz ve vergi giderleri eklenmiş kar üzerinde etkili olmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. DİR kapsamında yapılan ihracat ve ithalatın özsermaye karlılığı olan mali rantabilite üzerindeki ortak etkisi dikkat çekicidir. Bunun yanında DİR çerçevesinde gerek ihracat gerek ithalat işlemlerinin satışların karlılığı üzerinde herhangi bir etkisi bulunamamıştır. Bu sonuç literatürde⁸, ihracat oranı arttıkça katlanılan ilave maliyetlerin satışların karlılığı üzerinde baskı oluşturduğuna yönelik elde edilen sonuçlar ile paralellik göstermektedir.

Türkiye ekonomisi için oldukça önemli olan DİR'in, farklı sektörlerde yer alan işletmelerin finansal performansına etkilerinin analiz edileceği çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca DİR yönetmeliği ve işleyişinde işletmeler tarafından şikayet edilen konuların analiz edileceği ve yeni modellerin önerileceği çalışmalar da politika yapımcılar için yol gösterici olacaktır.

Kaynakça

- Arslan, Kahraman (2014), **Dış Ticaret İşlemleri**, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Breusch, Trevor ve Pagan, Adrian (1980), "The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification in Econometrics", **Review of Economic Studies**, 47, 239-253.
- Brown, Morton B. ve Forsythe, Alan B. (1974), "The Small Sample Behavior of Some Statistics which Test the Equality of Several Means", **Technometrics**, 16(1), 129-132.
- Cebeci, Aslıhan ve Yılmaz, Mutlu (2013), "Dahilde İşleme Rejimi ve Türk Dış Ticareti Üzerine Etkilerinin Analizi (1996-2011)", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:23, Sayı:2, 205-224.

⁸ Konu hakkında geniş literatür için; Esen, Şimdi & Ergüzel (2016), "The Effect of International Trading Activities of Firms on Their financial Structure", *International Business Research*, Vol 9, 1-9. Doi: 10.5539/ibr.v9n6p1

- Cook, R. Denis ve Weisberg, Sanford (1983), “Diagnostics for Heteroskedasticity in Regression”, **Biometrika**, 70, 1-10.
- Erk, Timur (2015), **Kimya Sanayiine ve Ekonomiye Kronolojik Bakış**, <http://www.tksd.org.tr/images/kitap.pdf>, Erişim Tarihi: 10.12.2015
- Ersungur, Mustafa ve Noyan Yalman, İlkay (2009), “Bölgesel Kalkınmada İhracat Teşviklerinin Etkinliği: Sivas İlinde Bir Uygulama”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 10(1), 81-98.
- Eryüzlü, Hakan (2013), “Dahilde İşleme Rejimi ve Cari Açık Üzerindeki Etkileri”, **İnönü University International Journal of Social Sciences**, 1(1), 59-69.
- Eser, Emre (2011), “Türkiye’de Uygulanan Yatırım Teşvik Sistemleri ve Mevcut Sistemin Yapısına Yönelik Öneriler”, **T.C.Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Uzmanlık Tezi**, Yayın No:2822.
- Gümrük Kanunu (1999), **4458 Sayılı Gümrük Kanunu**, www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4458.doc Erişim Tarihi: 10.11.2015.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (2016), “**Dahilde İşleme Rejimi**” <http://ggm.gtb.gov.tr/sikca-sorulan-sorular/ticari/dahilde-isleme> Erişim Tarihi: 03.01.2016
- Kaya, Ferudun (2013), **Uluslararası Finansman**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Levene, Howard (1960), **Robust Tests for Equality of Variances in Contributions to Probability and Statistics** (I. Olkin, ed.), CA: Stanford University Press.
- Resmi Gazete (2005), **27 Ocak 2005 Tarihli Resmi Gazete**, Karar Sayısı: 2005/8391
- Saygılı, Şeref; Cihan, Cengiz; Yalçın, Cihan ve Hamsici, Türknur (2010), “Türkiye İmalat Sanayiinin İthalat Yapısı”, **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Çalışma Tebliği**:10/02.
- Sayılgan, Güven ve Şenol, Coşkun (2010), “Dahilde İşleme Rejimi ve Türk İşletmelerinin İhracatı Üzerine Etkileri”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sayı:35, Ocak-Temmuz, 37-53.
- Selen, Ufuk (2005), “Dış Ticaret Yardım Unsuru Olarak Dahilde İşleme Rejimi: Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı:10, 182-205.
- Selen, Ufuk (2015), **Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi**, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Takım, Abdullah ve Ersungur, Mustafa (2010), “Dahilde İşleme Rejimi: İhracat ve İthalat Üzerindeki Etkisi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 24, Sayı: 2, 289-305.
- Tatoğlu, Ferda Yerdelen (2013), **Panel Veri Ekonometrisi**, Beta Press, 2. Basım, İstanbul.
- Tekşen, Ömer (2010), “TMS 20 Standardındaki Devlet Teşvikleri ile Türkiye’de Yeni Teşvik Sisteminde Yatırıma Sağlanan Desteklerin Muhasebe ve Vergi Açısından İncelenmesi”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:29, Sayı:2, 431-453.
- World Bank (2015), **The World Bank Data**, <http://data.worldbank.org/topic/economy-and-growth>, Erişim Tarih: 03.12.2015.

Extended Abstract

Turkey is the 18th largest economy all around the world with approximately 800 billion \$ GDP (World Bank, 2015). On the other hand, Turkey has been struggled with structural economic problems such as sustainable economic growth. Thus, Turkey has followed export-led growth policies to develop national economy since 1980. One of the most important instruments of these policies is state incentives. The logic of state incentives is to intervene and guide to economy at developing countries and to sustain competitiveness at developed ones (Arslan, 2014: 165). Therefore, inward processing regime (IPR) has crucial role for Turkey that follow export-led economic growth policy and financial performance of firms. IPR is a custom implementation that involves temporary import of goods -not in free movement- which are subjected to processing in Custom Regions of Turkey and after that goods are re-exported (Ministry of Customs and Trade, 2016).

There are few studies regarding IPR in the literature however these papers just analyzed the impact of inward processing over international trade. Our study contributes to inward processing literature in terms of not only impact over international trade but also financial performances of firms.

According to Ministry of Economy data the volume of import and export via inward processing equal successively to 256 billion \$ and 273 billion \$ in last decade. Also textile and clothing industry is the leader sector that gets inward processing license (Ministry of Economy, 2016). Besides, motor land vehicles, textile and clothing and main metal industries are the most important three sectors which provided the highest foreign currency inflow thanks to inward processing.

Our paper focuses on the impact of IPR export - import intensities over the financial performances of firms that operate in textile, clothing and leather industries. All firms have not been included to the study due to data constraint. Data covers 6 years period and 9 firms which declare financial tables and have inward processing license. The impact of IPR international trade has been measured with regression model. The dependent variables of regression models are financial ratios of firms while independent variables are inward processing import and export margins of firms. Regression models have been estimated with convenient robust tests that take into account the auto-correlation, serial correlation and heteroscedasticity problems.

Consequently, %1 point of IPR export leads %0,147 point increase return on asset and %0,34 point increase return on equity. Additionally % 1 point of IPR import leads %0,15 point increase of return on asset and %0,45 point point increase return on equity. However %1 point increase of IPR export leads %0,154 point increase of economic rantability whereas inward processing import has no impact over it. According to these results, IPR has positive effect over financial performance of firms in conformity with macro-economic policies of Turkey.